

Jostein Gaarder

Albatros

Anna

Jaký bude rok 2082?

Jostein Gaarder

Anna

Jostein Gaarder

Anna

Bajka o klimatu
a životním prostředí Země

Albatros

přeložila Jarka Vrbová

Anna

Bajka o klimatu a životním prostředí Země

Copyright © 2013 Aschehoug & Co. (W. Nygaard), AS

© Jostein Gaarder, 2013

Translation © Jarka Vrbová, 2014

Cover Illustrations © Nanako Ishida, 2014

ISBN 978-80-00-03509-3

Jízda na saních

Kam až Annina paměť sahala, jezdily všechny rodiny ze sousedství o silvestrovském večeru na saních do hor. Na oslavu Nového roku koně vyhřebelcovali a ozdobili a na saně upevnili rolničky a hořící pochodně. Některé roky se rolbou vyjížděla stopa předem, aby koně neuvízli v závěži. Do hor se zkrátka muselo každý novoroční předvečer, nikoli však na lyžích nebo na skútru, ale na saních tažených koňmi. Protože jestli je na novoročních svátcích něco magického, pak je to tahle zimní pohádka, sanice nahoru na salaš.

Na Silvestra bylo vždycky všechno jinak. Děti a dospělí pobývali spolu v jednom chaotickém chumlu a tento jediný den v roce i všichni dohromady. Během večera vyšli z jednoho roku a vstoupili do druhého. Překročili neviditelnou hranici mezi tím, co bylo, a tím, co je čeká. Hezký nový rok... a děkujeme za ten starý!

Anna ten den měla ráda a těžko by se rozhodovala, co má na něm nejradši: Jestli cestu na salaš, kde se oslavil zbytek starého roku, nebo zpáteční cestu už v novém roce, kdy jela zachumlaná do vlněné

přikrývky, kolem ramen vlídnou ochrannou paží maminky, tatínka nebo některého souseda.

Ale toho silvestrovského večera, kdy bylo Anně deset, nenasněžilo ani nahoře na pláni, ani v dolině. Mráz se už dávno do krajiny zakousl, ale kromě nepatrné závěje tu a tam zůstaly hory beze sněhu. I ten obrovský horský hřbet nad nimi se tyčil pod vysokou oblohou ostudně nahý a bez obvyklého bílého zimního kabátu.

Mezi dospělými se povídalo o „globálním oteplení“ a o „změně klimatu“ a Anna si ta nová slova zapamatovala. Poprvé v životě začala tušit, že na zeměkouli není něco v pořádku.

Ale do hor se jet muselo, a tak jediný dopravní prostředek toho roku byl traktor. Tradiční návštěva salaše se odehrála ve dne, protože beze sněhu je na horách tma a neviděli by si ani vlastní ruce. Ani pochodně by moc nepomohly a vůbec, pochodně na traktor nebo na přívěsu by vypadaly trochu divně.

Proto na Silvestra časně ráno vyjelo po svahu porostlém břízami pět traktorů se zásobou jídla a pití. Sníh nesníh – připít si na závěr starého roku a pobavit se na louce před salaší si člověk nedokáže odříct.

Ty Vánoce se nemluví jen o nedostatku sněhu. Mezi svátky někdo pozoroval dole u lidských příbytků divoké soby a vtipkovalo se, že vánoční skřítek rozdal dárky a pak zapomněl soby ze svého spřežení v lese.

Anna pochopila, že jestli sobi sestoupili z hor, je na tom něco strašidelného a zneklidňujícího. Ještě

se nikdy nestalo, že by se ta plachá zvířata přiblížila k lidským obydlím tak blízko. U jednoho domu se pokusili vyděšené zvíře nakrmit a pak se objevily v novinách fotky s titulky: „Divocí sobi okupují horské osady...“

Poslední prosincový den vyrazil na cestu konvoj traktorů s přívěsy a na prvním seděla Anna s několika dalšími dětmi. Čím výš stoupaly, tím nápadněji se zmrzlá krajina leskla jako sklo. To tedy znamenalo, že těsně předtím, než začalo mrznout, přšelo a všechno, co teklo, mráz zastavil.

U kraje cesty si náhle všimli zvířecího trupu a všechny traktory zastavily. Mrtvé zvíře byl sob ztuhlý mrazem. Někdo podotkl, že zemřel kvůli nedostatku potravy.

Anna tomu úplně nerozuměla. Ale o chvíli později, když dorazili nahoru, viděla, že je půda zmrzlá na kost. Z krunýře ledu nebylo možné vyprostit ani kamínek, ani kousek staré trávy.

Projeli kolem jezera Breavatnet a pět traktorů se znovu zastavilo, řidiči vypnuli motory. Někdo oznámil, že led je bezpečný, a dospělí i děti vyrazili na jezero. Ledová vrstva byla průhledná, a když jeden po druhém objevili, že pod ledem bystře plavou pstruzi, nadšeně si na ně ukazovali.

Vytáhli na led puky, hokejky a sánky. Anna kráčela sama po břehu a prohlížela si zblízka zmrzlý vřes. Mech a lišejník, šícha a medvědice s ohnivě červenými lístky vypadaly pod tenkou ledovou blánou jako

zakleté. Pohled to byl krásný, skoro jako by se ocitla v ušlechtilejším a zjemnělejším světě, než je ten její. Ale vtom si všimla mrtvé myši... a vedle další. Pod trpasličí břízou objevila mrtvého lumíka. V té chvíli pochopila a zimní pohádka rázem skončila. Věděla, že myši a lumíci tráví zimu mezi keři a borůvkám pod měkkou vrstvou sněhu jako pod peřinou. Jelikož se měkká pokrývka sněhu neobjevila, lumíkům a myším to notně znesnadnilo život.

Anně už bylo jasné, proč se divocí sobi stáhli do doliny. S vánočním skřítkem to nemělo pranic společného.

Doktor Benjamin

O šest let později sedí Anna doma v pokoji s rodiči. Venku je už dávno tma a táta zapálil na polici nad krbem a na parapetu všechny svíčky. Je desátého prosince a do jejích šestnáctých narozenin zbývají dva dny.

Máma s tátou se usadili na pohovce a dívají se na televizi. Sledují film z Tichomoří, pohádku pro dospělé z časů plachetnic. Anebo je to dokumentární film o legendárním kapitánovi z osmnáctého století? Těžko říct, Anna se na obrazovku podívá jen občas.

Sedí u jídelního stolu a tu a tam mrkne na výjevy z Tichého oceánu. Drží v ruce nůžky a vystřihuje z hromady novin.

V srpnu začala Anna chodit do prvního ročníku gymnázia a už po pár dnech v nové škole se seznámila s Jonasem ze třídy o rok výš. Hned se skamarádili a pár dní spolu jako chodili, skoro jako by ty role hráli, ale po nějaké době oběma došlo, že spolu chodí doopravdy.

Anna seděla nad výstřižky novin s obřím hrnkem čaje a usmívala se pro sebe. Jak se může život tak náhle proměnit!

Na jednu věc se ale připravovala už dlouho. Konečně dostala starý prsten po tetě Sunnivě! Už dávno věděla, že ho zdědí, jakmile jí bude šestnáct let. K samotnému předání daru došlo dnes, protože máma musí zítra brzy ráno odjet na nějakou konferenci. Měli společnou slavnostní večeři, jako dezert koupila máma v pekárně marcipánový koláč s červenou růží a po jídle Anna dostala prsten s červeným rubínem obřadně vytažený ze staré krabičky na rodné šperky. Po zbytek večera si ho nechala na prstu, a zatímco vystříhovala články z novin, na drahocenný prsten se podívala asi čtyřikrát nebo pětkrát za minutu.

Prsten byl víc než sto let starý a někdo se jednou vyjádřil, že možná i několik set let. S tou drahoceností souvisela celá plejáda dobrodružných příběhů.

K šestnáctinám dostala i nový chytrý telefon, jaký si přála. Přestože byl bezvadný, ve srovnání s tím úžasným prstenem přece jen musel ustoupit do pozadí. Přitom bylo neuvěřitelné, že pouhým ťuknutím na obrazovku člověk získá přístup k celému internetu.

Nejpozoruhodnější věc toho podzimu se jí ale stala, když v polovině října jela do Osla. I když ten příběh začal o trochu dřív.

Už od malička o sobě Anna často slýchala, že má bujnou fantazii. Když se jí někdo zeptal, na co myslí, sypala ze sebe nekonečné historky a každý to přisuzoval její bohaté fantazii. Jenže na jaře se jí začaly vybavovat příběhy, o kterých si byla jistá, že

jsou pravdivé a skutečné. Usoudila, že je odněkud převzala, možná z jiné doby, nebo dokonce z jiné skutečnosti.

Nakonec se nechala přemluvit k tomu, aby si promluvila s nějakým psychologem, k čemuž opravdu došlo. Psycholožka doporučila, aby se Anna objednala na odborné psychiatrické vyšetření do hlavního města. Anna nic nenamítala. Připadalo jí, že se nemá za co stydět, a dokonce to považovala tak trochu za čest, že ji vyslechne psychiatr.

Usmyslela si, že chce jet bez rodičů, a Jonas se nabídl, že ji doprovodí. Máma a táta se ale nenechali umluvit a trvali na tom, že pojedou s nimi. Nakonec došli ke kompromisu, že Anna smí jet s Jonasem a máma pojedou také, ovšem za podmínky, že bude sedět ve vlaku v jiném kupé.

V časném odpoledni vstoupili všichni tři do Zemské nemocnice, kam byla Anna objednaná k psychiatrovi. K lékaři s ní nikdo jiný nesměl a Anna si všimla, že máma to považuje za velké ponížení. Také by se moc ráda zúčastnila toho zkoumání duše. Teď se musela smířit s tím, že zůstane v Jonasem v čekárně.

Anně se doktor Benjamin hned na první pohled zalíbil. Bylo mu mezi padesáti a šedesáti, měl dlouhé prošedivělé vlasy vzadu stažené do ohůnku. V jednom ušním lalůčku maličkou fialovomodrou hvězdičku a v náprsní kapse černého saka zastrčenou červenou fixku. V očích měl šibalský výraz, a když spolu mluvili, se zájmem ji pozoroval.

Pamatovala si i jeho první slova poté, co se pozdravili a ona zavřela dveře do čekárny. Pověděl jí, že mají štěstí, protože člověk, který byl objednaný po ní, schůzku odvolal, a tak budou mít na sebe hodně času.

Do bíle vymalované místnosti svítilo slunce a Annu hned upoutalo červené a žluté listí na stro-mech. Během rozhovoru si všimla veverky, která bleskurychle šplhala nahoru dolů po borovici.

„*Sciurus vulgaris*,“ vyhrkla. „Neboli veverka obecná. Ale v Anglii už moc obecná není. Tam už tuhle červenohnědou veverku vytlačila americká šedá.“

Psychiatr vyvalil oči a Annu napadlo, že na něj nejspíš její znalosti přírody udělaly dojem. Ve chvíli, kdy se s židlí na kolečkách posunul, aby se na veverku podíval, všimla si fotografie krásné ženy. Obrázek v červeném rámečku stál na psacím stole. Dcera, nebo manželka? Anna se rozhodla, že se zeptá, ale vrátil se zpátky a fotografii zastínil, takže na ni neviděla a zapomněla na ni.

Před cestou si lámala hlavu, jak vlastně bude psychiatrické vyšetření probíhat. Neuměla si představit, jak jí asi psychiatr nahlédne do hlavy, ale v duchu viděla, že jí speciálním optickým přístrojem prozkoumá oči, je to přece okno do duše. Dál si představovala, že se pro jistotu pokusí jí nahlédnout do hlavy i ušima, nosem a ústy, protože psychiatr je přece skutečný lékař, nikoli jen psycholog. Nevěděla, jak moc na ty fantazie věří, poletovaly jí hlavou jako drobné útržky filmu, ale docela vážně se obávala, že

by ji mohl zhypnotizovat, aby jí tak z duše vytáhl *všechna* tajemství. Doufala, že na hypnózu nedojde, protože se jí pranic nezamlouvala představa, že se přestane ovládat a někdo ji přinutí, aby vyjevila všechny své tajnosti. To ať ji radši psychiatr pomučí nějakými nástroji.

Jenže nakonec spolu jen mluvili! Psychiatr jí položil spoustu zajímavých otázek a rozhovor byl postupně tak uvolněný a zábavný, že si Anna dovolila klást naopak otázky jemu. Jak je na tom doktor? Stává se i jemu, že se mu občas vybavují ve snu zábavné historky, o něž se podělí se svým okolím? Stalo se mu někdy, že se mu ve snu zdá, že je někdo jiný? Už někdy zažil, že se mu to, co viděl ve snu, vyplnilo?

Nakonec dr. Benjamin jejich rozhovor shrnul.

„Anno,“ řekl. „Neshledávám sebemenší náznak toho, že bys byla duševně nemocná. Máš nezvykle bohatý vnitřní svět plný fantazie a takřka legrační schopnost představovat si situace, které jsi sama nezažila. Musí pro tebe být, řekl bych, občas trochu náročné s tím žít, ale chorobné to není.“

To si ani Anna nemyslela. Byla si naprosto jistá, že nemocná není. Pro pořádek však zmínila, že svým fantaziím občas uvěřila. Řekla, že jí připadá, jako by věci, na které myslí a představuje si, jsou něco, co k ní přichází odněkud, nikoli z ní.

Seděl dál na židli a pokyvoval hlavou.

„Myslím, že jsem tě pochopil,“ řekl. „Máš někdy tak bujnou fantazii, že ti přímo přetéká, a tak

nemůžeš uvěřit, že jsi na to na všechno přišla sama. Ale fantazie je lidská vlastnost, kterou mají ve větší či menší míře všichni. Všichni žijí snový život. Jenže ne všichni si ráno pamatují, co se jim zdálo. Právě v tomto směru máš, jak se zdá, pozoruhodné nadání. Co se ti zdá v noci, si bereš s sebou do denního života...“

Dala si záležet, aby na nic nezapomněla. Chtěla, aby jí porozuměl.

„Zároveň mám ale pocit, jako by ke mně sny přicházely z jiné skutečnosti nebo z jiného času.“

Psychiatr znovu pokývl:

„I schopnost něčemu uvěřit tkví v hlubině naší přirozenosti. Lidé ve všech obdobích zažili pocit, že jsou v kontaktu s nadpřirozenými silami, jako jsou bohové, andělé nebo jejich vlastní předkové. Někteří dokonce tvrdí, že na vlastní oči viděli nadpřirozené bytosti. Někdo může mít tu schopnost intenzivnější než někdo jiný. Jako existují rozdíly mezi lidmi. Někdo porazí většinu lidí v šachu nebo umí počítat z paměti. Jiní mají náskok před všemi ostatními v kapacitě fantazie nebo v představách, a mezi ně patří zřejmě zde přítomná Anna Nyrudová.“

Anna se znovu podívala do slunečního světla, které si pohrávalo s barevnými listy stromů.

„Ovšem kdybys kupříkladu věřila, že všechny včely a čmeláky u vás v zahradě řídí CIA a že létají kolem jen proto, aby tě sledovali, to bys měla nejspíš skutečně nějakou vážnou poruchu.“

Vyhrkla:

„Jak víte, že máme kolem domu zahradu?“

„Jednou jsi řekla psycholožce, že bys byla radši, kdybys u vás v zahradě nikdy nepotkala soba.“

Anna se zasmála:

„Neměla tušení, o čem mluvím. Mám tu zahradu ráda. A včely taky...“

„Ano?“

„Včely jsou součástí přírody jako vy a já. Samozřejmě je neřídí CIA. Řídí je jejich vlastní geny. Vlastně si myslím, že jsou něco jako zástupní představitelé Matky Země.“

„Přesně tak,“ souhlasil doktor s ohůnkem. „A to, co teď říkáš, nemůže být považováno za chorobnou myšlenku nebo za to, čemu říkáme odborně bizarní představa.“

Mluvili dlouho a doktor se tu a tam podíval na obrazovku počítače. Annu napadlo, že dokument, který sleduje, je určitě podrobná zpráva psycholožky u nich doma. Zeptal se:

„Bojíš se něčeho, Anno?“

Bez váhání odpověděla.

„Globálního oteplení.“

Rozvážný psychiatr sebou trhl. Byl to očividně lékař s mnohaletou rutinou. Teď ovšem působil dojmem, že ho její odpověď překvapila, a zeptal se znovu:

„Jak jsi to řekla, prosím tě?“

„Mám strach ze změn klimatu, které způsobuje člověk. Bojím se, že my, co žijeme teď, riskujeme změnu klimatu na zeměkouli a nebereme ohled na ty, co přijdou po nás.“

Psychiatr několik vteřin mlčel, pak odpověděl:

„Možná je to reálný strach, ale ten bohužel z tvých ramen nejsem schopen sejmout. Kdybys mi řekla, že se bojíš pavouků, bylo by to trochu jiné. V takových případech mluvíme o fobii a to pak přichází v úvahu nějaké léčení, třeba postupné zvykání pacienta na to, čeho se bojí. Ale pacientův strach z globálního oteplení léčit neumíme.“

Podívala se doktoru Benjaminovi do očí, pak jí padl pohled na hvězdičku v doktorově uchu a řekla:

„Víte, kolik miliard tun CO₂ vypustilo lidstvo do atmosféry jenom v posledních několika desetiletích?“

K Anninu upřímnému překvapení odpověděl psychiatr na její otázku hned a bez rozmyšlení:

„Myslím, že dnes je v atmosféře asi o čtyřicet procent oxidu uhličitého víc od té doby, kdy jsme usilovně začali pálit naftu, uhlí a plyn, kácet lesy a intenzivně hospodařit na polích jako teď. Množství CO₂ nebylo za posledních 600 000 let nikdy tak vysoké a může za to znečištění způsobené lidmi.“

Udělal to na ni dojem. Ne každý má tak dobrý přehled o takových otázkách, přestože jsou nesmírně důležité. Zvedla palec a řekla:

„Už jsme vypustili tolik plynů, že nikdo nedokáže říct, jaké důsledky to přinese pro klima a prostředí země. A znečišťování pokračuje...“

Doktor Benjamin položil obě dlaně na stůl před sebe a vteřinu nebo dvě seděl v předklonu

a pozoroval desku stolu. Pak se na ni znovu podíval a vypadal skoro vyjukaně.

„Teď jsme se trochu odklonili od mého oboru tady v nemocnici. Ale věříš, že i já prožívám jisté obavy z toho, co všechno může spalování uhlíku a jeho důsledky způsobit životu na Zemi? Ono když se to tak vezme, tak ty věci přece jen nejsou psychiatrii tolik vzdálené...“

Zaváhal a Anna řekla:

„Jen pokračujte, poslouchám.“

„Ptal jsem se sám sebe, jestli žijeme v kultuře, jež některé základní pravdy *potlačuje*. Chápeš, co tím myslím?“

„Doufám, že ano. Myslet na některé věci je tak nepříjemné, že se snažíme na ně zapomenout.“

„Přesně tak. Přesně to jsem měl na mysli.“

Annu najednou něco napadlo. Netušila, odkud ten nápad přišel, jenom se jí ta slova vybavila, jako by jí vklouzla do hlavy z jiné skutečnosti, než je ta, ve které se právě nachází. Slyšela se, jak říká:

„Co byste mi poradil, kdybych se vám svěřila, že se bojím Arabů?“

Srdečně se zasmál.

„To bych ti asi navrhl, aby ses občas s Araby stýkala. To by bylo nejspíš nejučinnější léčení.“

„To je dobrý...“

„Ale pacientův neklid z globálního oteplování léčit neumíme. Je spíš otázka, jestli se radši nemáme zabývat vývojem nějakého receptu na *nedostatek* starosti o globální oteplení. Protože není záhodno, abychom

si na tu hrozbu zvykali. Naopak! Musíme se snažit ji odklidit z cesty.“

Anna si všimla, že s ní psychiatr celé sezení mluví jako s dospělou, a to se jí zamlouvalo. Rozmlouvá s ní jako se sobě rovnou. Přesto ji trochu vyvedl z rovnováhy, když se jí na konci rozhovoru zeptal, jestli je členkou nějaké ekologické organizace. Ne-zvyklá otázka v lékařské ordinaci. Faktem ale bylo, že o klimatických změnách způsobených člověkem začala mluvit ona.

Odpověděla, že tam, kde bydlí, žádná taková organizace není. Všechno se točí jen kolem školy a práce, opravy aut a motorek a o víkendech samozřejmě kolem večírků a pití piva.

„Ten mladík, se kterým jsi přišla, je tvůj bratr?“

Rozesmála se.

„Ne, to je Jonas. Je to jen můj kluk.“

Připadalo jí ohromně fajn, že mu může říct: „Je to jen můj kluk.“

Zasmál se s ní.

„Jonase taky zajímají otázky klimatu?“

„Chodí už do druháku a tam berou do hloubky fyziku, chemii i biologii. Tam se už o světě dost naučí!“

„Ano, jistě.“

„Mám pocit, že globální oteplování není záležitost pocitu. Buď se člověk něco naučí a chápe to, anebo žije v nevědomosti.“

„Máš úplnou pravdu, Anno. Nijak by mě neudivilo, kdyby přehled o uhlíkové bilanci mělo necelé procento obyvatel.“

Anně se zdálo, že jí srdce poskočilo. O uhlíkové rovnováze mluvili nedávno s Jonase. A o globálním oteplování psala už jednou do školy nějakou práci.

„Vy ten přehled máte?“

A ten milý doktor lidské duše podal Anně při tom, jak uklízel na stole papíry, krátký úvod do studia bilance uhlíku v přírodě. Nejdřív jí vysvětlil, jak probíhá v živé přírodě cirkulace CO_2 . Rostliny během procesu fotosyntézy přijímají CO_2 , který se do atmosféry uvolňuje například rozkladem organických látek nebo dechem zvířat. A zvířata při dýchání naopak spotřebovávají kyslík, který vzniká a uvolňuje se do atmosféry právě při fotosyntéze. Uhlíkovou bilancí myslel především podivuhodnou rovnováhu mezi množstvím CO_2 uloženého v zemi, které se do atmosféry dostává výbuchy sopek, a množstvím CO_2 , které se naopak váže do zemské kůry rozkladnými procesy organických látek. Tak vše probíhalo nepřetržitě mnoho set tisíc let a lidstvo na ten cyklus nemělo žádný vliv, tudíž ho ani nemuselo brát na vědomí.

„Všechn uhlík, který se po milion let ukládal v ropě, uhlí a plynu, tam byl jakoby zaparkovaný a dočasně vyřazený z oběhu. Ale tahle jemná rovnováha...“

Anna mu vzala slova z úst:

„... tuhle jemnou rovnováhu lidi porušili tím, že spalovali ropu, uhlí a plyn, a tak vrhali do atmosféry další oxid uhličitý.“

„Přesně tak. Přestože množství CO_2 uvolněného na základě lidské činnosti činí jen malý zlomek toho,

co je v přirozeném oběhu, znamená to nadbytek, který příroda nestačí navázat do zemské kůry. A tak v atmosféře oxidu uhličitého stále přibývá.“

„Protože se tam hromadí,“ řekla Anna.

„Přesně tak. Znáš to dobře. Pokud každý den sníš o trochu víc kalorií než tvoje tělo potřebuje, aby udržovalo své funkce, začneš tloustnout. Podobně v atmosféře přibývá CO₂.“

„A Země je čím dál teplejší. Čím víc oxidu uhličitého je v její atmosféře, tím víc se otepluje. Pak roztává led a ledovce, a tím je všechno ještě horší, protože sníh a led většinu slunečního světla odráží, oceány a hory však ne. Takže se Země otepluje dál...“

„Ano, tak to je. Říkáme tomu zesílené zpětné účinky.“

„...které způsobují, že zamrzlá tundra roztává. A tím se do atmosféry dostává metan a CO₂. Metan je taky agresivní skleníkový plyn a Země se tak dál otepluje. V atmosféře je víc vodních par a je čím dál tepleji. Teď začíná tát grónský ledovec a brzy možná i Antarktida.“

Doktor Benjamin zvedl ruku a Anna pochopila, že se ji snaží přibrzdit. Ale šanci všechno říct si nedokázala odepřít:

„Skleníkový efekt se může úplně vymknout kontrole a průměrná teplota zeměkoule může stoupnout o šest až osm stupňů. Pak třeba všechnen led na zemi roztaje a oceány se zvednou o mnoho desítek metrů... V severské mytologii máme pro takovou

tragédii, která na Zemi může nastat, vlastní slovo. Naši předkové ji nazvali *ragnarök*.“

Psychiatr vstal, aby se s ní rozloučil a doprovodil ji ze dveří. Ale než otevřel dveře, ještě dodal:

„Měli byste s Jonasem založit nějakou ekologickou organizaci. Mám na mysli něco jako rozběsněného tygra s působností kolem vašeho bydliště. To bude pro tebe nejlepší způsob, jak se zbavit strachu z klimatických změn. Není zdravé nosit v sobě dlouhou dobu strach z něčeho. Ten pak může působit škodlivě, pokud mám promluvit jako psychiatr. Jestli ti můžu radit, musíš ho uvolnit. Takže do toho!“

Zalovil v kapse a podal jí vizitku.

„Kdybys se mnou chtěla něco probrat, tak zavolej, nebo mi pošli e-mail. Děti už nebydlí doma, tak můžeš zavolat kdykoli.“

Vyšli z ordinace do čekárny a ten skvělý psychiatr se pozdravil s mámou a Jonasem. Strídavě se díval na oba dva a řekl:

„Děkuji, že jste mi Annu půjčili. Máte velké štěstí, že máte každý den nablízku člověka s tak bohatým vnitřním životem.“

Máma upadla do takových rozpaků, že vysekla pukrle. V tramvaji do města se zeptala, proč měl ten psychiatr hvězdičku v uchu – jako by na to Anna mohla znát odpověď. Jenže máma ani Jonas nevěděli, o čem s doktorem Benjaminem mluvila. Tak si odpověď vymyslela:

„Nosí v uchu hvězdičku, protože mu došlo, že žijeme na křehké planetě, která obíhá ve vesmíru

kolem hvězdy. Všichni lidi to nechápou a jen ti, co si to uvědomují, smějí nosit v uchu modrou hvězdu.“

Máma a Jonas na ni vykulili oči a Anna dodala:

„Dospělý muž by přece nenosil v uchu hvězdičku, kdyby si neuvědomoval, že žije na vesmírném tělese.“

Máma se vrátila domů odpoledním vlakem, ale Anna s Jonaselem se drželi za ruce, chodili po ulicích hlavního města a chtěli se vrátit až nočním vlakem. Navštívili park Frogner a přístavní hráz Aker Brygge a zastavili se i v Domě ekologie v ulici Grensen, kde sídlí několik ekologických organizací. Cestou domů sprádali plány na založení skupiny. Jonasovi to připadalo jako dobrý nápad.

Jonas bude mít na starosti získávání nových členů. Navrhla to Anna, protože věděla, že Jonas je ve škole obecně považován za nejhezčího kluka, a tak se domnívala, že se mu bez větší námahy podaří přemluvit přinejmenším hodně holek.

„Copak chceme ve skupině jen holky?“ smál se.

„Jasně že ne. Ale pokud se ti podaří sehnat pár hezkých holek, tak se vsadím, že nebude dlouho trvat a naláká to i pár bezvadnejch kluků.“

Annin hlavní úkol bude hledat v novinách a časopisech články o klimatu a životním prostředí a stejné zprávy hledat i na internetu. Proto teď měla kolem sebe hromady novin. Poslední dny se hodně psalo o klimatu v důsledku nezdařeného klimatického summitu v Kataru. Kromě toho měla v úmyslu

shromáždit aktuální videa a zvukové nahrávky z YouTube a z dalších internetových stránek.

Anna odložila nůžky a posadila se k rodičům před televizi. Film o Tichém oceánu teď pojednával o tom, jak kapitán Cook pozoroval na rajském ostrově Tahiti přechod planety Venuše přes Slunce, vzácný jev, k němuž dojde třeba jen jednou za víc než sto let. V době kapitána Cooka bylo důležité sledovat přechod Venuše na několika místech zeměkoule zároveň, protože jen tak mohli astronomové vypočítat, jak velké je rozpětí sluneční soustavy.

Anně připadalo romantické, že britský kapitán musel cestovat na exotický tichomořský ostrov, aby vypočítal vzdálenost k planetě, která dostala jméno po bohyni lásky. Podle filmu soudě se však kapitán a mužstvo zajímali mnohem víc o blízkost místních žen než o vzdálenosti ve vesmíru a o planetu Venuši.

Filmová hudba spolu se závěrečnými titulky dozněla a začaly televizní zprávy: Nobelovu cenu míru dostala Evropská unie. Do Osla přicestovalo jednadvacet státníků. V pohraniční oblasti mezi Keňou a Somálskem zajali jako rukojmí norskou humanitární pracovníci. Jmenuje se Ester Antonsonová a pracovala pro WFP, Světový potravinový program...

Anna popřála rodičům dobrou noc, vzala si výstřížky a nový telefon a odešla nahoru do svého pokoje. Dnes si nemusí nařizovat budíka na mobilu, protože ráno mají učitelé přípravný den a studenti

dostali volno. Slíbila jen zavolat Jonasovi, jakmile se probudí.

Dnes byl výjimečný den. Darovali jí starý prsten, dědictví po tetě Sunnivě. Dostala i zbrusu nový mobilní telefon, který jí bude závidět půlka školy. Prohlédla staré noviny a vystříhla si všechny články o klimatu a životním prostředí. A pozítří jí bude šestnáct!

Anna byla zvědavá, o čem se jí bude zdát. Věděla dobře, že jakmile usne, její duše se okamžitě ocitne v jiné skutečnosti.

Terminál

Otevře oči dokořán a jmenuje se Nova. Všechno jí připadá nové a jiné.

Posadí se na posteli a v témže okamžiku začne z nočního stolku proudit tlumené světlo. Jakmile se natáhne po přístroji, světlo zesílí, a když drží malý terminál v ruce, přepne ho na uživatelský modus. Na obrazovce se objeví: sobota 12. prosince 2082.

Obhlédne pokoj, ve kterém spala. Stěny jsou rudé jako krev. Vidí, že za úzkým oknem, které sahá od podlahy k modré liště pod šikmým stropem, crčí déšť.

V přístroji se ozve „plink“ a na obrazovce se ukáže opička s dokonale kulatýma očima. Takže další primát je prohlášen za vyhynulého. Ve volné přírodě zmizel už dávno, protože ekosystém jihoamerické opice bezpalcové, známé jako kosman, zmizel a vyschl. Ale teď přišel o život poslední exemplář v zajetí. Politováníhodné. Smutné.

Znovu se ozve „plink“. Leguán, rovněž z Jižní Ameriky. Prohlášen za vymřelého.

Rozhořčením jí planou tváře. Je bezbranná, znovu se ozve terminál a tentokrát se ukáže obrázek africké antilopy. Od tohoto okamžiku je tento druh prohlášen Světovou přírodní unií za vymřelého, a to i v zajetí.

Početná stáda antilop, kozorožců a žiraf na území, jež se kdysi nazývalo africká savana, už nikdo dávno neviděl. S býložravci samozřejmě zmizely i šelmy. V zoologických zahradách různě po světě přežívají šelmy i býložravci, ale postupně vymírají i v zajetí.

Internetovou aplikaci VYHYNULÉ DRUHY si instalovala už dávno, aby měla přehled o navždy ztracených rostlinných a živočišných druzích. Mohla by ji samozřejmě odinstalovat a odříznout se od všeho, co se odehrává ve světě kolem ní, ale její povinností jako člověka je sledovat probíhající zánik živých oblastí Země. Zlobí se. Je našťvaná. Jenže to stejně nepomůže, protože se s tím nedá nic dělat...

Nejdůležitější příčina toho, že tolik druhů rostlin a zvířat vymírají, je jednoduchá. Globální oteplování před několika desetiletími nabralo na nečekané rychlosti. Před sto lety byla tahle planeta neuvěřitelně krásná. V průběhu dalšího století ale mnoho ze svého kouzla ztratila. Svět už nikdy nebude jako dřív. Před mnoha lety lidé přestali vypouštět oxid uhličitý do atmosféry, ale klimatické změny už nebylo možné zbrzdit. Planeta prošla několika rozhodujícími obraty. Globální oteplování už lidé neovlivní. Země si teď své procesy řídí sama.

Nova se dotkne jedním prstem obrazovky a skočí na EarthCam. Zároveň zapne obrazovku v šikmém stropu nad postelí. Aparátek v ruce slouží jako dálkový ovladač velké obrazovky. Na posteli se posune výš a mrkne na obrázky ze své planety.

Jak je na severním pólu? Vzhledne k třpytivě modrému obrazu oceánu a celý pokoj se naplní modrým světlem. Kolem pólu led úplně zmizel a dnes je téměř bezvětří, jen čeření moře naznačuje, že jde o živé vysílání, však také vidí roh bójky, z níž kamera snímá záběry. Uběhlo několik desetiletí od chvíle, kdy byl v přírodě pozorován poslední lední medvěd, několik exemplářů zůstalo už jen v zajetí.

A jak to vypadá v Tichém nebo v Indickém oceánu? Hodně starých korálových ostrovů už je pod vodou, celá velká území zmizela. Jen kůly nad hladinou moře prozrazují, kde kdysi byla pevnina. Jsou na nich přibité cedule s údajem, kde se člověk nachází: Maledivy, Kiribati, Tuvalu. Tu a tam vidí Nova metr nebo dva pod křišťálově čistou vodou budovy barvy slonové kosti – bývalé kláštery, mešity a misionářské kostely. Potopené civilizace, exotické ráje včerejška.

A v tundře na Sibiři? Tam to bublá a vře. Nova si vybere několik kamer, které použila už dřív, upírá pohled na plochou obrazovku v šikmém stropě, a jako by tušila, jak z bažin a močálů uchází metan. Takže bude ještě tepleji...

Dotkne se obrazovky na malém terminálu a objeví se aktuální obraz zeměkoule, globus sestavený z nejnovějších satelitních obrazů. Globus se pomalu otáčí. Nejsou náhodou kontinenty o trochu menší, než byly před pár lety? Nepohřbilo moře pod hladinou další města na pobřeží? Ledová krusta v Grónsku a Antarktidě je rozhodně tenčí než vloni.

A jak je to u nich doma v Norsku? Najde kameru umístěnou uprostřed náhorní plošiny Hardangervidda.

I když už podzim pokročil, na břízách ještě pořád drží listí. Nad korunami stromů létají rackové a vrány. Nova zkusí zoomovat na vřes a lesní podloží. Mezi březovými kmeny pobíhají myši a tamhle se blíží zrzavá liška a zatíná do nich drápy!

Něco z přírody ještě zbylo, ale jsou to jen ubohé zbytky dávné mnohotvárnosti, drobků z bohatého stolu přírody. Samozřejmě je radost, že něco zbylo, ale ona se s tím nedokáže spokojit. Má přece nárok na to, aby příroda, v níž žije, byla neporušená. Nestojí o to, aby byla proděravělá jako ementál.

Rozhodne se, že se po zbytek dne bude dívat jen na obrázky a filmy ze začátku století. Rychle nastaví filtr, to trvá pár vteřin. Rozhodne se pro 12. prosince 2012. To předpokládá přísnou cenzuru. Odteď už bude moct otvírat jen webové stránky, které byly na webu zřízené před 12. 12. 2012. Jak byly tehdy ještě některé části Země zachovalé a jak musel být ten den krásný! Hned vypne aplikaci s aktualizací Mezinárodního svazu ochrany přírody. Může se na něj podívat zítra. Nedokáže se smířit s myšlenkou, že i třeba jediný mlž nebo fialka budou prohlášeny za vyhynulé, aniž by se o tom nedozvěděla. To, že stanovila hranici na 12. 12. 2012, není náhoda. Dobře ví, že přibližně tou dobou se začaly rozpadat ekosystémy. Takže si vybrala den, kdy měla prababička šestnácté narozeniny.

Pustí se do surfování po ARCHIVU a začne s lidoopy. Hned jak jí vyskočí první videoobrázky liliputích šimpanzů, zvedne se jí nálada. Vypadají tak chytře, že se Nova

musí smát. Jsou to přece zvířata a zároveň vypadají jako lidé! Jsou to ostatně individuality a osobnosti, stejně se od sebe lišící jako my. Několik mládat v křoví si hraje úplně jako lidské děti. To je nádhera, že ještě před několika lety žila na zeměkouli taková pozoruhodná stvoření! Na velké obrazovce pak vidí záběry goril. Studuje zvířata, jež tvoří přímo most mezi lidmi a zbytkem přírody. Některé gorily vypadají nějak smutně, možná proto, že svým způsobem chápou, že se blíží jejich konec. Teď už jsou skutečně v nenávratu a už nikdy se neobjeví. Naskočí dva obrázky rudovlasých orangutanů. Jsou z Bornea a Sumatry. *Klik!* Nova v přímém přenosu sleduje, jak orangutaní matka rodí mládě. Orangutátko vypadá zdravě a životaschopně, ale možná je to jedno z posledních orangutanů narozených ve volné přírodě...

Když byla prababička mladá, dívala se právě na tyhle záběry, protože tehdy vznikly a pak ležely sto let v ARCHIVU. Přitom prabábinka Pralinka, jak se jí v rodině říká, mluvila s lidmi, kteří byli na safari v Africe a ještě viděli živé lidoopy na vlastní oči. Venku. Ve volné přírodě. To už nebude nikdy možné. Už nikdy člověk neuvidí v přírodě živého šimpanze nebo gorilu.

Dívá se na film. Pohodlně se usadí a ví, že si může vybrat mezi tisíčkami nádherných přírodních filmů. Vybere si jeden z BBC, průvodcem je David Attenborough. Jako u vytržení Nova sleduje ty nádherné obrazy z dávno zmizelého světa.

Vidí nedostížně úchvatné filmové záběry z kypícího života na jednom z velkých korálových útesů. Sleduje

korály, mlže, raky, mořskou trávu, želvy a ryby všech duhových barev. Jako by Bůh každou z těch barevných rybek ručně namaloval. Je si však bolestně vědoma, že všechno, co vidí na velké obrazovce nad postelí, je navěky ztraceno. Takové korálové útesy už neexistují – samozřejmě že ne, na to zapomeň! – a už nikdy neuvidí ani myriády těch pestrobarevných rybek. Moře je na ně příliš kyselé, protože bylo nuceno za víc než sto let pojmout miliony a miliony tun oxidu uhličitého. Ha! Jako by někde v koutku seděl malý ďábel a přísahal: Teď už toho mám ale vážně dost! Ať ty jejich sudy ropy a uhlí tu závratně mnohočetnou říši přírodních druhů zadusí!

Obrazovka se změní a ona se ocitá na místě, kde se kdysi rozkládaly obrovské deštné amazonské pralesy, dnes proměněné v největší savanu světa. Dívá se na starý film o motýlech. Některé druhy jsou nápadné tak výraznou kresbou a jsou tak nádherné, že jí naskočí husí kůže, jelikož ví naprosto přesně, že většina motýlích druhů se dnes nachází pouze v podobě megabytů uložených v počítačích.

Nikdy se obrazovky a displeje nehemžily tak úžasnými virtuálními obrazy přírody jako dnes. Zároveň ale nikdy nebyla živá příroda tak chudá a málo pestrá.

Na velké obrazovce čte, co lidé napsali do novin a na web začátkem století. Všechno je pořád přístupné, slova, obrazy a hudba, všechno visí nahoře v internetových oblacích, v cloudech. Čte jeden z článků: „...takže nemáme-li předat zeměkouli méně hodnotnou, tj. méně

poničenou, než je ta, na které žijeme...“ Pch! Zalistu-
je dál: „... umím si představit smutek našich vnoučat
a pravnoučat – jednak z toho, že na ně nezbyly žádné
přírodní zdroje jako plyn a ropa, a jednak smutek nad
ztrátou biologické rozmanitosti...“

Zavrtí hlavou. Takže varování zaznělo.

Koho by napadlo, že Pralinka něco takového napsa-
la, když byla mladá. Jestli to teď Nova našla, musela to
prababička uložit na net před svými šestnáctými naro-
zeninami. Zadá jméno „Anna Nyrudová“. Zapojí další
vyhledávače a nakonec se text objeví na obrazovce,
formulovaný jako dopis – jí, Nově!

*Milá Novo, stojíš tam. Trhne sebou, ale čte dál: Nevím,
jak bude vypadat svět, až moje řádky budeš číst. Zato ty
víš...*

Jak je to možné? Dopis na obrazovce je datován
11. prosince 2012, tedy den před Pralinčinými šestnáctý-
mi narozeninami, čili pouhý jeden den před limitem. Ale
jak je možné, že jí prababička napsala dopis padesát let
před tím, než se Nova narodila?

Zkontroluje filtr. Nedotčený. Terminál nepřijímá signály
po 12. 12. 2012.

Jak mohla prababička vědět, že o více než padesát let
později bude mít pravnučku jménem Nova? Byla snad
jasnovidec?

Co když ještě i dneska ví, co se stane?

Vstane z postele a vypne obrazovku na stropě, ale dál
drží v ruce terminál. Přehraje zvukovou nahrávku, rovněž
ze začátku století.

Mužský hlas říká: „...už od začátku 18. století nás zásoby fosilních paliv přitahovaly, jako duch v lampě lákal Aladina. ‚Pust’ nás z lampy ven,‘ šeptal nám uhlík. A my se nechali zlákat. Teď se snažíme ducha donutit, aby se do lampy vrátil...“

Na okno pleská déšť. Nova sedí pod šikmým stropem a dívá se ven. Mezi kapkami prosvítá silnice, kde kdysi dávno stála benzinová pumpa. Zůstaly tam po ní ruiny betonu a zrezavělých železných prutů. Údolím už nejezdí skoro žádná auta, ale putují tudy arabské karavany s velbloudy a dromedáry. Severní Afrika a Střední východ už není obyvatelný a tisíce klimatických utečenců z té části světa se přemisťují na sever a usazují se v severních oblastech západního Norska.

Nova si dřepne a přitiskne tvář k okenní tabulce. Pak se zadívá pozorněji. Dole v dešti stojí skupinka lidí se třemi dromedáry obloženými nákladem. Rozdělili si oheň...

Modré světlo

Anna se napůl probudila zvukem sirén výjezdového vozidla. Přimhouřenýma očima pozorovala modře světélkující odrazy na stěně pokoje. Ale probudit se nechtěla, ani se probudit nemohla. Zdálo se jí něco důležitého, musí zpátky do sna a něco tam zařídit...

Policejní auto ji neprobudilo poprvé. Před několika týdny u nich Jonas přenocoval v pokoji, kterému říkají polštářový. To jméno dostal proto, že pohovku pokrývala hromada polštářů, jež vyšívala teta Sunniva. Na všech byly tematické výjevy ze známých a oblíbených pohádek. Když byla Anna malá, bavilo ji vžívat se do každého polštářku i do každé nejmenší vyšité postavičky, a když byla ještě menší, máma s tátou jí pohádky z polštářků vyprávěli. Skoro každý večer jí povídali polštářovou pohádku. Dlouho trvalo, než byla Anna schopna rozlišit mezi dvěma pro ni tak spřízněnými pojmy jako „pohádka“ a „polštářek“.

Když u nich naposledy Jonas nocoval, uprostřed noci je probudily kvílející sirény z nespočtu zásahových vozidel a auta nejen přejela kolem, ale zastavila se na ulici před nimi. Anna a Jonas se ani nemuseli

navzájem budit. Málem do sebe vrazili na chodbě, když se chystali seběhnout po schodech a podívat se ven. Jen pár vteřin po nich přiběhli rodiče.

Z obou stran údolí přijížděla další vozidla: policijní a hasičská auta a záchranky. V ostrých kmitech modrého světla rozeznávali obrysy obří cisterny, která se na namrzlé vozovce převrátila, chtěli jít blíž, ale zastavila je policie, protože celé okolí nehody uzavřela. Později se dozvěděli, že hrozilo velké nebezpečí exploze a požáru, protože převržená cisterna obsahovala tisíce litrů benzínu. Hasiči ji celou pokryli protipožární pěnou. Nějaký policista se na ně vztekle rozkřikl:

„Vraťte se! Okamžitě ustupte, sakra!“

Otočili se a pomalu se vraceli zpátky. Chvíli stáli v zahradě a sledovali výjev, ale pak odešli do kuchyně, kde poslouchali rádio, máma jim vařila kakao a táta seděl u krbu a kouřil dýmku...

Dnes v noci se ale Anna nenechala vytáhnout z postele sirénami houkajícího vozidla. Měla co dělat v jiném světě. Byla ve službě. Znovu usnula a úspěšně se vrátila zpátky do snu.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.